

**СПЕЦИФИКИ В ПРЕХОДА ОТ РОДИТЕЛСКОТО
КЪМ СОБСТВЕНО СЕМЕЙСТВО ПРИ СЪВРЕМЕННИТЕ
МЛАДИ БЪЛГАРИ**

доц. д-р Румен Бостанджиев

**SPECIFICS IN TRANZITION FROM FAMILY OF ORIGIN TO
OWN FAMILY IN CONTEMPORARY BULGARIAN YOUTH**

Assoc. Prof. Roumen Bostandjiev, PhD

***Резюме:** Анализират се специфичните социално-икономически условия, при които съвременните млади българи излизат от родителското си семейство и създават свое. В зависимост от етапа на отделяне от родителите и характера на връзката, която се изгражда с интимния партньор, ние разграничаваме няколко модела на партньорски статуса.*

***Ключови думи:** Интимни отношения, семеен живот, родово-патриархална традиция, напускане на бащиния дом.*

***Abstract:** Following analysis of transition from patriarchic to contemporary style of family life we investigate transition from family of origin to own family in life of today Bulgarian youth. We propose few different models of intimate statuses in connection with that transitions.*

***Key words:** Intimate relationships, family life, patriarchic tradition, transition from family of origin*

Увод

В тази разработка задачата ни е да изясним специфичните особености в партньорското поведение на съвременните млади българи при прехода им от живот в родителското семейство към създаване на своя партньорска или семейна общност. Докато в предишни наши разработки фокусът ни бе върху значението на интимното партньорство за развитието на младия човек и различните компетентности, които са необходими за пълноценно партньорство, тук вниманието ни е насочено върху историческия ракурс и актуалната ситуация в която днешният млад българин подрежда личния си живот.

Методологична основа за настоящата разработка са някои съвсем скорошни социологически проучвания на съвременната българска младеж и тенденциите в развитието на страната ни в първите десетилетия от новото столетие (Митев, П -Е., С.Ковачева, 2014, Митев, П -Е., 2016). Тези данни създават ясен социо-културен контекст, в който могат да се осмислят клиничните ни наблюдения от психотерапевтична работа с млади двойки, търсещи помощ през последните години.

Ключови аспекти в прехода на младия човек от живот в родителското семейство към самостоятелен семеен живот

Напускането на родителското семейство и създаването на своя семейна общност е един от най-сериозните преходи в човешкия живот. Той радикално променя личната съдба както на мъжа, така и на жената и се характеризира с няколко ключови стъпки, които са взаимно свързани и обуславящи се:

1. **Придобиване на образование** и професионална квалификация, които са в основата на успешна и сигурна трудова заетост и професионално и социално развитие.

2. **Осигуряване на стабилни и достатъчни лични доходи чрез професионална активност**, която е в основата на автономното съществуване и възможността за пълноценна социализация.

3. **Обособяване на самостоятелно жизнено пространство** (самостоятелно жилище), което позволява автономното изграждане на трайни интимни и семейни отношения.

4. **Промяна в чувството за идентичност**, при която младият човек избира да се идентифицира приоритетно като член на семейството или интимната общност, която той е създал, пред идентифицирането през родителското семейство.

Всяка една от тези предпоставки и едновременно с това характерни прояви на откъсването от родителското семейство е тясно свързана с останалите и трудно може да се определи „относителната и тежест“. Въз основа на клиничния си опит обаче, ние приемаме, че **напускането на родителското жилище** и поемането на лична отговорност за организиране на собствения бит и социализация, може да се приеме като **изборът със стратегически най-голямо значение** в този сложен преход. Това е причината в настоящата ни разработка, партньорските статуси на младите българи да бъдат разглеждани именно през призмата на това в каква степен те са се откъснали от родителското си семейство. **„Материалният“ (битово – икономически) индикатор** за това откъсване е съчетанието на **отделяне в самостоятелно жилище и издръжка чрез самостоятелни доходи**, а **„Идеалният“ или психологичен индикатор** – **придобиването на самостоятелна идентичност през интимната или семейна връзка, която младата личност изгражда** и възможността в тази връзка да се реализират адекватни модели на партньорско взаимодействие. Тези два аспекта също са диалектически свързани и взаимно обусловени. Материално-битовите реалности са в основата на властовия контрол в интимната и семейна двойка, но индивидуалните ценности, идентичности, стремежи и планове на интимните партньори могат съществено да трансформират икономическите и социалните им позиции, а чрез тях и моделите на властово и емоционално взаимодействие в двойката.

Историческа перспектива на прехода от родителското към собствено семейство

Повечето автори, изследващи младото семейство приемат, че **излизането от бащиният дом** е една от най-важните крачки от младостта към зрелостта ((Jones: 1995; Wallace and Kovatcheva:1998; Roberts: 2009). До средата на двадесети век, както великолепно е описано от Иван Хаджийски (1974), този преход за жената категорично е ставал при женитбата. Мъжете след сватбата обикновено са оставали в бащината къща. Там те са били подчинени на патриархално-родовата култура, която е изисквала от тях грижа не само за своето семейство, но и за родителите, когато те остаряят или изпаднат в други затруднения. Семейната идентичност се е изграждала през родовата принадлежност, като с приоритет е била „кръвната връзка“ (отношенията

родители – деца). Не случайно с един от най-обидните и непреводими на други езици епитети „нехранимайко“ са се наричали синовете проявяващи „синовна неблагодарност“. Обстоятелството, че семейният мъж е приоритетно ангажиран с издръжката на собственото семейство (жена и деца), не е намалявало тежестта на тази социална санкция.

Властовата йерархия в патриархалната родова общност на българина до втората половина на двадесети век ясно е поставяла на върха възрастния мъж (бащата патриарх), а на дъното младата жена (последната булка, доведена в бащината къща). Единствената възможност за жената да излезе от подчинената си позиция е била връзката и с нейните синове, които възмъжавайки са поставяли изстрадалата си майка на заслужен пиедестал, често с по-голяма значимост от позицията на съпругата.

Форсираната индустриализация и урбанизацията у нас по времето на Социализма разчупиха в значителна степен родово-патриархалните норми на селския живот. Погълнато от държавните индустриални предприятия и сферата на търговията, услугите и държавната администрация, тогавашното младо поколение е принудено масово да мигрира в градовете и да изгражда нуклеарни семейни общности (малки семейства, включващи само родителите и техните деца). Урбанистичната култура у нас обаче не успява да се наложи категорично, тъй като връзката със селото, където остават възрастните родители, е жива и стратегически важна за оцеляването в кризисни моменти, с които изобилства най-новата ни история.

Въпреки това новият обществен ред сериозно трансформира традиционния патриархален модел на семейни отношения главно чрез изваждане на жената от родовата задруга и позиционирането и като равностойна на мъжа „социалистическа труженничка“ в общественото производство и социалния живот. Социалистическата еманципация на жената обаче не се съпровожда със симетричен процес на ангажиране на мъжа с домакинството и отглеждането на децата. В резултат – равноправието на жената при социализма по-често я натоварва с допълнителни отговорности, вместо да и дава нови възможности.

Стимул за изграждането на новата индустриално-урбанистична семейна култура е и младежката политика на управляващата комунистическа партия, която подпомага отделянето на младите семейства в самостоятелни държавни, общински или ведомствени жилища, както и санкцията „ергенски данък“, с която не толкова икономически, колкото морално се указва какво следва да е за желаното семейно поведение.

С рухването на тоталитарния режим у нас отчетливо се появи тенденции към „неотрадиционализъм“ – връщане към характерните за аграрната култура родово-патриархални морални норми и модели на поведение в семейните отношения. Социалната несигурност, в която се оказаха огромни маси от населението у нас в първите десетилетия на Прехода, поради целенасочено съсипване на националната ни икономика и селско стопанство, накара българиното отново да потърси убежището на родовата общност, в която векове наред е оцелявал. При новите реалности на индивидуално-консумативна култура обаче, много от общочовешките ценности, присъщи на „добрата семейна традиция“ като родова сплотеност, трудолюбие, алтруизъм бяха подменени с брутален индивидуализъм, целящ бързо и лесно натрупване на материални блага, без оглед на емоционалните, междуличностните и културните щети.

В тези условия социалният капитал в областта на семейните отношения у нас, би могъл да се определи по думите на Putnam (2000) по-скоро като „обвързващ“, а не като „свързващ“. За разлика от „свързващия“ социален капитал, проявяващ се в сво-

боден обмен на информация между различни социални структури и водещ до ускорено развитие, „обвързващият“ социален капитал затваря взаимодействието вътре в отделните общности за да осигури оцеляването в тях, често противопоставяйки ги на останалите общности. Казано по друг начин – българинът, който векове наред е оцелявал в условията на затворена родово-патриархална семейна общност, след кратък форсиран натиск да се отвори и развива в по-широки социални рамки и перспективи, отново е склонен да се затваря в убежището на семейството, където очаква спасение. Говорейки за съвременните млади хора обаче, следва да уточним, че става дума за спасение в родителското семейство, а не в семейството, което те сами създават. Тази рискована стъпка се отлага до последна възможност. Така бихме могли да обясним защо даже и сред южно европейските култури, които традиционно се отличават с отложено отделяне на младите от бащиния дом, ние сме първенци – половината от младите напускат родителския дом в Италия и Словения на 29 години, в Гърция – на 29, а в България на 30 години (Митев, П.-Е., Ковачева, 2014).

Съществено е, че дори и напускайки бащиното огнище, младите българи остават недоверчиви към хора, с които нямат родова връзка. От вече цитираното изследване става ясно, че най-голямо доверие българските младежи днес имат към своите родители и близки родственици, като значително по-ниско е то спрямо приятелите, колегите и всички останали хора извън семейната общност.

Отложеното излизането от дома на родителите при съвременната българска младеж

Както показва социологическото проучване „Младите хора в Европейска България – социологически портрет 2014г.“ (Митев, П.-Е., Ковачева, 2014), независимо от желанието на преобладаващата част от младежите на възраст 15 -29 години някой ден да имат „свой дом и семейство“, 71% продължават битово да са свързани с единия (12%) или с двамата си родители (59%), обитавайки един и същи дом. Естествено с напредване на възрастта, делът на напусналите бащиното жилище се увеличава, но въпреки това у нас 50 – процентовата бариера на живеещите самостоятелно (без родителите си) се преминава едва на 30 годишна възраст, за разлика от Дания, където това става на 20 години (Eurofond 2014). Различията между младежите и девойките в това отношение отразява патриархално-родовата традиция. В изследваната възрастова група жените, които живеят самостоятелно с партньор са 25 %, срещу 12% при мъжете. Феноменът „Мамин Колю“ е по-типичен за селото и малкия град, като децата от по-заможните семейства по-трудно се разделят с удобствата на високия стандарт на живот, осигуряван в родителския дом.

Трудното прекъсване на пълната връв с родителското семейство е продиктувано и от нежеланието на родителите да се разделят с вече отрасналите им деца. Не случайно основните инвестиции, които се правят, когато българинът разполага с повече средства, са за „голямо жилище“. Пословичната ни „свързаност със земята“, днес придобива формата на „свързаност с жилището“. Личната собственост върху обитаваните жилища у нас, което впечатлява много гости от чужбина, се е превърнало в основна гаранция за социална сигурност. Нещо повече – българинът се стреми не просто да притежава жилище, в което той да живее, но жилище, в което се очаква да живеят и отрасналите му деца. Това е причината преобладаващата част от жилищният фонд у нас, особено по селата и в малките градове, да е от жилища с три и повече стаи (Митев, П.-Е., Ковачева, 2014). В тези жилища младите обикновено разполагат със „свои стаи“, където които с навлизане в по-зряла възраст могат да

канят и интимните си партньори. Така се постига една „псевдоидилия“, при която младите са доволни, тъй като могат да удължат детството си с елемент на интимно партниране у дома или в дома на партньора/партньорката, оставяйки битовите грижи и финансовата издръжка на родителите си. От друга страна, родителите също са доволни, тъй като отрасналите деца остават при тях и могат да компенсират натрупаното през годините отчуждение и негативизъм между съпрузите. При съществуващите недъзи на здравната, пенсионната и осигурителната ни система, съжителството с децата е своеобразна „жива социална осигуровка“ за стари години и „черни дни“.

При тези условия напълно разбираемо е защо младите хора у нас в преобладаващата си част не са мотивирани да напускат „удобното“ бащино жилище. За 60% от анкетираните младежи съвместното съжителство е „най-лесното решение за семейството ни“.

Най-лесното не винаги е най-доброто

Здравата връзка между поколенията би могла да е позитивен културен феномен при определени условия. Нашият дългогодишен клиничен опит обаче показва че, отложено отделение на пълнолетните млади от родителското семейство най-често е свързано с развитие на заучена безпомощност както за децата, така и за родителите им.

Прекомерната родителска опека и стремеж на родителите да осигурят на децата си „всичко, което те самите не са имали“ е изключително демотивиращ младото поколение фактор. В съвременната консумативна култура подобен родителски подход съдейства за развитието на поколение от „готованци“, които имат нереалистично високи претенции и изисквания за „качеството на живот“, което трябва да им бъде осигурено, без да са в състояние да поемат лична отговорност за това сами да си осигурят това качество на живот чрез собствен труд и инициатива. Типичен пример за тази нагласа е готовността на много млади хора у нас да учат каквото и да било висше образование (на бакалавърско и магистърско ниво), без обаче да имат мотивация и идея за какво и как ще използват своето образование. За тях времето, прекарано в университета, финансирано от родителите им, е възможност да добавят още няколко години към безгрижното си детство. Показател за това е и по-високата от средната за Европа младежка безработица у нас (28.4% за 2013г.) според един от последните доклади на Института за пазарна икономика (И.П.И., 2013). Зад тези цифри стоят хиляди млади хора, които предпочитат да бъдат издържани от родителите си дори и когато са завършили висшето си образование с мотива, че „не могат да намерят работа“ или, че предлаганата работа е с по-ниско от очакваното от тях заплащане.

Без да се впускаме в подробности по изключително сложната тема за младежката безработица, следва само да отбележим, че съзнателният отказ от трудова активност под каквото и да било предлог, е една от най-съществените прояви на заучена безпомощност. Родителите, които подкрепят, оправдават и стимулират децата си в подобен избор, поемайки издръжката им, когато те бездействат, правят „мечешка услуга“. Невъзможността да се осигурят самостоятелни доходи в съчетание на отсъствието на собствено жилище са едни от основните препъни камъни в интимния живот на хората, прекращащи от младостта към зрелостта.

Отделянето от родителското семейство и изборът на „партньорски статус“ при младежите в етапа на ранната зрелост

В предишна наша разработка (Бостанджиев, Р., 2016) вече коментирахме идеята на някои изследователи (Orlofsky, J., 1993) да изследват изборите на младите хора в

прехода към зрелостта през теоретичния конструкт „партньорски статуси“. Определящи за тези статуси, Орловски приема спецификите на отношенията в двойката, описвана по две основни оси – „интимност“ и „ангажираност“.

Като изхождаме от направения по-горе анализ на българския социо-културен контекст ние считаме, че партньорските отношения на младите българи днес трудно биха могли да се разберат извън логиката на прехода от родителско към собствено семейство. Ежедневната ни консултативна практика категорично показва, че именно това е „горещата линия“ по която се разразяват най-честите конфликтни ситуации в този преход. Според нас три са критичните предпоставки за успешна интимни (семейни) отношения днес:

1. За пълноценното развитие на отношение в младежката интимна и семейна двойка решаващо значение има **придобиването на личностна автономност**, проявена в **добро образование и самостоятелна професионална изява, свързана със стабилни собствени доходи**. Това са основните предпоставки за **физическото отделяне от родителското семейство в самостоятелно жилище**, което завършва изграждането на **зрялата личностна идентичност** и бит, различни от тази на родителите.

2. Осъзнаване на младите партньори **като самостоятелна общност с обща двойкова (семейна) идентичност**. То е критично свързано с наличието на **значими общи житейски ценности и цели** за двамата партньори, постижими чрез **съвместните им активни действия и взаимна подкрепа по отношение на професионалното и личностното им развитие**.

3. Изграждане на **хармонични междуличностни отношения**, основани на **равнопоставеност и равноправие, между мъжа и жената, взаимно уважение и зачитане на индивидуалния суверенитет и стремеж към диференциация**, в съчетание с **ориентация към постоянно намиране на възможности за интегриране** и постигане на индивидуалното благополучие през общото.

Тези три ключови предпоставки и характеристики за успешен интимен и семеен живот са тясно свързани с преход от родителското към собствено семейство чрез промяна в две от основните характеристики на традиционния, родово-патриархален модел, а именно:

1. **Приемане като приоритетни на отношенията между интимните партньори** (съпрузите) пред отношенията, които всеки от двамата имат с родителите си и другите членове на родителските семейства.

2. **Отказ от традиционната нагласа за мъжко доминиране и женска безпомощност** в двойковите отношения, което предполага активност и от двете страни. Приемане на равноправието, взаимната подкрепа и екипна изява като условие за общото благо.

Разглеждани през тази постановка, партньорските статуси на младия човек в периода на преход от младостта към зрелостта биха могли да се опишат в следните основни категории:

1. Пълна зависимост от родителските фигури

Към тази група спадат младежите, които избягват контакти с потенциални интимни партньори и остават здраво свързани с единия или двамата си родители (или в частност – с друг член на семейството, от което произхождат). Като основание за този свой избор тези младежи изтъкват както различни свои реални или мними заболявания и психологични проблеми, така и специфични проблеми при родителите,

което налага постоянна синовна грижа. Дори и да направят някакви опити за установяване на междуличностни отношения с интимни партньори, тези младежи обикновено се „провалят“ или „разочароват“, което допълнително оправдава и потвърждава избора да останат верни на родителите си.

2. Зависимост от родителите в съчетание с неангажиращи и повърхностни партньорски връзки

2.1. Младежите, избрали този статус *живеят при родителите си, разчитат на тяхната издръжка или споделят на равно битовите ангажименти* (ако работят и имат доходи). Характерно за интимния им живот е повърхностното (потребителско) отношение към сексуалните партньори или партньорки. Отношенията с тях се изчерпват с установяването на краткотрайни и повърхностни сексуални контакти. Като основание на този избор се изтъква стремежът към лична свобода и независимост, разнообразен и освободен от ангажименти личен живот, ориентиран към забавления или върхово професионално развитие, което изключва семейната ангажираност.

2.2. Разновидност на този статус имат младежите, които се отделят в самостоятелно жилище, в което живеят в еднолично домакинство (**сингъли**). При тях битовата зависимост от родителите в значителна степен е преодоляна, но емоционалната зависимост често се запазва и те остават психологично свързани с тях дори и да живеят в друг град или държава. Интимните партньори, за тези младежи, имат значение по-скоро като обекти за забавление, докато родителите или други членове на родителското семейство остават единствено значимите за тях хора.

3. Съчетаване на зависимост от родителите и развитие на трайна интимна връзка

Тези младежи успяват да изградят емоционално значими отношения с интимни партньори, с които прекарват преобладаващата част от времето. Поради отсъствие на собствени доходи или по други причини, те продължават да живеят в дома на родителите си, където обикновено разполагат с определено собствено пространство. Основните битови ангажименти и избори остават отговорност на родителите домакини или се споделят между младите и старите.

Възможни са следните разновидности на този статус:

3.1. *Всеки от партньорите (или един от тях) живее при своите родители, като финансово и битово е свързан с тях.* Съвместният живот на двойката е ориентиран основно към забавления и сексуални контакти, които се осъществяват извън дома на родителите (в квартири на приятели или в хотели). Възможно е партньорите да споделят силни романтични чувства, но рядко имат по-сериозни планове за съвместен живот и обвързване в бъдеще.

3.2. *Партньорската двойка живее в дома на едно от родителските семейства заедно с родителите и други членове на семейството.* Обикновено се ползва собствена стая или етаж от общо жилище, но домакинските грижи се поемат от родителите или са общи. Подобно съжителство на младата двойка и родителското семейство е възможно и след сключване на брак. То е пряко продължение на патриархално-родовата традиция и покрай както някои „удобства“, свързани с грижата за внуците, по-често предизвиква сериозни конфликти между рода домакин и „завряния“ зет или снаха. Обичаен в тази ситуация е „конфликтът на лоялност“, при който най-

често младият съпруг е раздвоен в усилието си бъде едновременно лоялен и към майка си и към съпругата си. Според патриархално-родовата традиция свекървата е с висок статус в семейната йерархия и това е основание за едни от най-честите конфликти в младото семейство.

3.3. Младата двойка живее в самостоятелно жилище, което обаче не е тяхна (или на някои от двамата) собственост, а е притежание на някои от родителите или други близки родственици. Този факт, както и обстоятелството, че много често младата двойка получава субсидии от родителските семейства е повод за постоянна намеса в семейния живот на младите („Който плаща, той поръчва музиката“). Партньорите са затруднени за вземат самостоятелни решения в личния си живот и се въвличат в междуродови конфликти около това, приносят на чий родителите е по-значим.

4. Самостоятелно живееща двойка (семейство)

Младите партньори живеят в самостоятелно жилище, което е обща собственост, притежание на един от двамата или наето под наем от двамата. Всеки от партньорите има свои доходи и различен принос за общото благополучие. Битовата зависимост от родителските семейства е силно ограничена, въпреки че са възможни прояви на манипулативен натиск от страна на родителските семейства върху живота на младите.

И тук са възможни няколко основни разновидности в зависимост от това до каква степен партньорите са преодолели традиционните родово-патриархални традиции:

4.1. Традиционна автономна двойка (семейство) с полярно разпределение на властта и половите роли

В този вид отношения обикновено мъжът е по-възрастен от жената, с утвърден професионален и социален статус и значимо по-високи доходи. Не рядко семейното жилище е негова собственост или е закупено предимно с негови средства. Тази позиция дава основания на мъжа да се възприема и държи като „глава на семейството“, а жената доброволно или под натиск да приеме подчинена позиция. Нейното участие в съвместния живот се свежда основно до поддържане на домакинството и отглеждане на децата (сфери, в които мъжът е освободен от ангажименти). В духовния живот на партньорите отсъстват значими общи ценности освен постигането на „висок жизнен стандарт“, разбираан главно като притежание и потребление на скъпи стоки и услуги. Стремелът към постигане на такъв статус от страна на мъжа е свързан с избор на високо платена професия или друга възможност за придобиване на значителни средства, а от страна на жената – с прелъстително поведение или готовност охотно да поеме „обслужваща“ роля, отказвайки се от амбиции за образование и професионална изява. В най-традиционната разновидност на този сюжет мъжът стимулира заучената безпомощност и зависимост на партньорката си, като обезкуражава и ограничава възможностите и да учи и да работи.

4.2. Егалитарна автономна двойка (семейство)

Партньорите в такъв вид отношения са зрели и самостоятелни личности, преодолели зависимостта си от родителите и ясно осъзнали и приели личната си отговорност за своя живот и живота в семейната общност, която създават. Всеки от партньорите има образование и професионална активност, които му позволяват да бъде икономически независим от другия. Чувството за общност се изгражда на основата на емоционалната свързаност и реалната възможност двамата да реализират съвместно своите най-значими житейски проекти, както в професионален, така и в личен план.

Мъжът и жената в такива двойки са равностойни партньори, съзнателно отказали се от каквито и да са опити за взаимно подчинение, контрол, манипулация или експлоатация. Смисълът на съвместния живот е във подкрепа съдействието, чрез които всеки от двамата постига нещо повече, от това, което е способен да постигне сам. Грижата за децата при такива родители е съществена част от възможността заедно да осмислят и обогатят живота си, но в никакъв случай тя не е определящата цел на връзката, заради която си струва да се правят компромиси с качеството на партньорските отношения. Поради наличието на свързаност на най-дълбоко духовно и емоционално ниво, партньорите в такава връзка са способни да развият истинска интимност, която не намалява, а се развива в съвместния живот. Този модел се намира най-далеч от изследваната родово-патриархална традиция, затова постигането му в съвременните български условия изисква най-големи усилия и е се случва сравнително рядко.

Представените варианти на партньорски статуси е опит да се диференцират съществуващите модели на взаимодействие в интимните и семейни двойки, които младите хора у нас изграждат в периода на ранната зрелост. Тази диференциация ни е необходимо за да проверим емпирично в следващи проучвания по какъв начин всеки от изброените статуси кореспондира с няколко ключови резултанти като удовлетвореност от партньорските отношения, психично благополучие и психично здраве. Работната ни хипотеза е, че макар и да се намираме в стадий на социално-икономическото си развитие, който е различен от ситуацията във високо развитите индустриални страни в Европа и по света, и при нас българите автономните егалитарни отношения в интимната и семейната двойка са гаранция за висока удовлетвореност от съвместния живот, чувство за психично благополучие и високо ниво на психично здраве. Готови сме да проверим и обратната хипотеза. С всички основания може да допускате, че професионалната активност която допринася за повишаване на партньорската компетентност на българската младеж, може съществено да промени генерационния потенциал на българското семейство и така да го превърне във фактор за успешното ни социално развитие в бъдеще. В тази насока възнамеряваме да продължим и бъдещите си проучвания.

Библиография

1. Eurofound, (2014). *Mapping youth transitions in Europe*. Luxemburg: Publication Office of the European Union.
2. Jones, G. (1995). *Leaving Home*. Buckingham: Open University Press.
3. Putnam, R. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
4. Roberts, K. (2009). *Key Concepts in Sociology*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
5. Wallace, C. a. (1998). *The Construction and Deconstruction of Youth in East and West Europe*. London: Macmillan.
6. Бостанджиев, Р. (2015, том II БСУ). Партньорската компетентност. *Хоризонти в развитието на човешките ресурси и знанието – Научна конференция с международно участие*, pp. 249 - 258.
7. Бостанджиев, Р. (2016). Модели на партньорски взаимоотношения при младежи в началото на зрялата възраст. *Съвременна хуманитаристика*.
8. И.П.И. (2013). *МЛАДЕЖКАТА БЕЗРАБОТИЦА В БЪЛГАРИЯ - причини предизвикателства, последиствия*. София: Институт за пазарна икономика.
9. Митев, П. -Е. (2014). *Младите хора в Европейска България - социологически портрет - 2014 г.* София: Фондация Фридрих Еберт.
10. Митев, П. -Е. (2016). *Българите*. София: Издателство „Изток – Запад”.
11. Хаджийски, И. (1974). *Оптимистична теория за нашия народ*. София: Български писател.